

Η εκπαιδευτική κίνηση στα Σκόπια (1895-1896) και το ψευδώνυμο «Μακεδονικό» Έθνος

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Δράμας

• Του Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Παύλου

“Τόν Όρον τοῦτον, γνωστόν καί ὑμῖν, ἀγαπητά τέκνα, ποιούμενοι, ἐντελλόμεθα καί παραγγέλλομεν πατρικῶς, (...) μηδεμίαν ἀφ’ ἐτέρου ἔχθραν, μηδέ μῖσος πρὸς αὐτοὺς ἔχητε, ἀλλὰ θεωροῦντες αὐτούς ὡς ἀδελφούς πλανηθέντας, δεικνύητε σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καί ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ αὐτῶν δέησθε, καθάπερ καί ἡ καθόλου Ἐκκλησία, (...) μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ Θεός μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καί ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ’ αὐτοῦ εἰς τό ἐκείνου θέλημα”. (Συνοδευτική Ἐγκύκλιος Πατριάρχου Ἀνθίμου ΣΤ΄ (Γ΄ πατριαρχία 5 Σεπτ. 1871 – 30 Σεπτ. 1873), τοῦ Ὁρου τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου περὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος, Σεπτέμβριος 1872).

Α΄

Ἡ ἱερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μπίγκορσκι τῆς Σχισματικῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων διατηρεῖ ἱστοσελίδα στό διαδίκτυο. Προφανῶς ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει στόν δραστήριο ἡγούμενό της Ἐπίσκοπο Ἀντανίας Παρθένιο, ὁ ὁποῖος ἔζησε γιά

ένα χρονικό διάστημα στην μονή Γρηγορίου του Αγίου Όρους. Επιστρέφοντας στην πατρίδα του, Ιούλιος 1995, και αναλαμβάνοντας την ηγουμενία στην Μονή, μετέφερε τό τυπικό του Αγίου Όρους. Αυτό διακρίνεται έμφανέστατα στα όπτικοακουστικά στιγμιότυπα πού δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα. Μέ έκπληξη ακούς σέ έπίσημες λατρευτικές στιγμές οι χοροί νά ψάλλουν έλληνιστί τούς ύμνους καί μάλιστα στην Βυζαντινή παραδοσιακή μουσική καί όχι στην Εύρωπαϊκή. Άν ή ιστοσελίδα ήταν άνώνυμη, θά νόμιζε ό έπισκέπτης ότι είναι άπό κάποιον έλληνικό μοναστήρι ή άπό τό Άγιον Όρος. Τό συμπέρασμα είναι ότι οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται μέσα στην Βυζαντινή - Ρωμαϊκή παράδοση, ακολουθούν τό τυπικό τής Μεγάλης Έκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως καί δέν έχουν σχέση μέ τό Σερβικό Έκκλησιαστικό τυπικό.

Γεγονός είναι ότι ή περιοχή αύτή δέχθηκε μεγάλη πίεση έκσερβισμού. Είδικά την περίοδο 1892-98 ή Σερβία κινήθηκε δραστήρια δίνοντας έμφαση στην προώθηση του έκκλησιαστικού καί εκπαιδευτικού έργου στην Μακεδονία.[\[1\]](#) Αδιάψευστες μαρτυρίες άπόκεινται στα άρχεία του ύπουργείου Έξωτερικών τής Ελλάδος, αλλά καί του Οίκουμενικού Πατριαρχείου. Μάρτυρας αύτής τής πολιτικής ύπηρεξε καί ό άείμνηστος Μητροπολίτης Πελαγονίας Χρυσόστομος Καβουρίδης, ό μετέπειτα ήγέτης τών παλαιοημερολογιτών (Μητροπολίτης Ίμβρου 31/7/1908 άπό τριτεύων πατριαρχικών διακόνων, Πελαγονίας 14/6/1912, Μελενίκου 22/2/1922 μή άποδεχθείς την έκλογή, Νέας Πελαγονίας 15/4/1924, Φιλιατών καί Γηρομερίου 3/9/1925, Μογλενών - Φλωρίνης 27/3/1926 έως 1932. Θάνατος 7/9/1955).

Ό σπουδαίος αύτός Ίεράρχης σέ πολυσέλιδη έμπεριστατωμένη έκθεσή του προς τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο μέ ήμερομηνία 20 Νοεμβρίου 1920 λεπτομερώς άναφέρεται στην πολιτική έκσερβισμού του Μοναστηρίου, όπου ό έλληνικός πληθυσμός άριθμούσε 12.000 καί του όποιου τά δεκαοκτώ σχολεία όλων τών βαθμίδων, καθώς καί τά εύαγή ιδρύματα, διέλυσαν μέ την είσοδό τους στό Μοναστήρι οι σύμμαχοί μας Σέρβοι.

Οι όμόδοξοι άδελφοί μας Σέρβοι δέν έφείσθησαν ούτε τών έκκλησιαστικών βιβλίων, αλλά, όπως άναφέρεται στην έκθεση: “κατασχόντες τά έλληνικά έκκλησιαστικά βιβλία παρέδωκαν αυτά εις τό πύρ πρό τών όμμάτων τών ήμετέρων, φρικιώντων επί τή βεβήλω ταύτη καί άποτροπαίω κακουργία”[\[2\]](#).

Η ιστοσελίδα δημοσιεύει πρόσφατη σχετικά συνέντευξη του ήγουμένου (28 Νοεμβρίου/11 Δεκεμβρίου 2020) στό Ούκρανικό πρακτορείο “Θρησκευτική άλήθεια”. Φυσικά άναφέρεται στό ζήτημα τής αυτοκεφαλίας καί τής άναγνωρίσεως τής Έκκλησίας τους άπό τίς κατά τόπους όρθόδοξες Έκκλησίες.

Έξαίρεται ή ιστορική σχέση του Οίκουμενικού Πατριαρχείου μέ την περιοχή, καί

βεβαίως αναμένουν τό επιθυμητό γι' αὐτούς ἀποτέλεσμα. Ὅμως ἐδῶ τίθεται τό ἐρώτημα: ὁ σεβασμός καί ἡ ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς καί τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἶναι πραγματικός ἢ περιστασιακός μέχρι νά ἐπιτύχουν τό ἐπιδιωκόμενο;

Μέσα ἀπό τά ἄρθρα καί τίς ἀνταποκρίσεις πού δημοσιεύονται στήν προσεγμένη ἱστοσελίδα πού εἶναι τρίγλωσση, ξεκάθαρη φαίνεται ἡ σύμπλευση τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν πολιτεία στό ζήτημα τοῦ ὀνόματος. Πχ. στήν δημοσίευση “Ἡ Μπίγκορσκι τιμήθηκε μέ παράσημο γιά τήν προσφορά στό κράτος”. Στίς (2/15 Ὀκτωβρίου 2020) γράφεται: “Τό παράσημο παραδόθηκε στά χέρια τοῦ γέροντός μας καί ἡγουμένου, Ἐπισκόπου κ. Παρθενίου, μέ παρουσία τῶν: πρωθυπουργοῦ κ. Ζόραν Ζάεφ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος καί Πρώτης Ἰουστινιανῆς καί τῆς Βόρειας Μακεδονίας κ.κ. Στεφάνου, Μητροπολίτη Δεβρῶν καί Κιτσέβου κ. Τιμοθέου, Μητροπολίτη Τετόβου καί Γκόστιβαρ κ. Ἰωσήφου,...). Βλέπουμε ἐδῶ ἀλλοίωση τοῦ τίτλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος μέ τήν προσθήκη “καί Βόρειας Μακεδονίας”, ἀποδεικτικό τῶν φρονημάτων τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ νοσφισμός τῆς ἱστορίας δέν τεκμηριώνεται ἱστορικά, οὔτε μπορεῖ ἡ σημερινή μορφή καί δομή νά ταυτισθεῖ μέ τήν πάλαι ποτέ διαλάμψασα Ἀρχιεπισκοπή, διότι δέν ταυτίσθηκε μέ κράτος ἀνεξάρτητο, λειτούργησε μέσα στήν αὐτοκρατορία χαριστικά, μέ Ἰουστινιάνεια αὐτοκρατορική διάταξη μέ πρώτη ὀνομασία “Ἀρχιεπισκοπή Πρώτης Ἰουστινιανῆς”, πού δέν ἐπικυρώθηκε ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, καί κυρίως δέν εἶχε ποτέ χαρακτῆρα “μακεδονικό”, ὅπως τόν ὀρίζουν οἱ Σκοπιανοί σήμερα. Ἐξάλλου τό ποίμνιο ἦταν πολυφυλετικό ἀπαρτιζόμενο ἀπό Ἑλλήνες, Βουλγάρους καί Σέρβους. Γεωγραφικά δέ μόνον ἓνα τμήμα τοῦ σημερινοῦ κράτους περιλαμβανόταν στά ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Τούς δύο ἄλλους μητροπολίτες τούς ἀναφέρω λόγω τῶν πόλεων Κίτσεβο καί Γκόστιβαρ. Σ' αὐτές τίς δύο περιοχές χιλιάδες εἶναι οἱ ἀνατολικομακεδόνες πού πέθαναν ὄμηροι σέ καταναγκαστικά ἔργα κατά τήν ἀπαισίας μνήμης Β' Βουλγαρική Κατοχή στήν Ἀνατολική Μακεδονία (1916-1918). Αὐτά δέν τά γνωρίζουν σήμερα οἱ Ἕλληνες, καί δυστυχῶς τό Ἑλληνικό κράτος δέν ἔκανε τίποτε γιά τήν διατήρηση τῆς μνήμης τῶν θυμάτων αὐτῶν.

Γιά νά καταλάβουν οἱ ἀναγνώστες τό μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος πού συντελέσθηκε, παραθέτω αὐτούσιο σχετικό κείμενο ἀπό τό βιβλίο τοῦ Βασίλη Σ. Κάρτσιου “Ἡ Γενοκτονία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας κατά τήν Β' Βουλγαρική Κατοχή 1916-1918”. “Οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι κατεῖχαν τήν Ἀνατολική Μακεδονία ἀπό τόν Αὐγούστο τοῦ 1916 καί εἶχαν προβεῖ ἤδη σέ ἀπίστευτα ἑκτροπα ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, βάζουν σέ ἐφαρμογή τό σχέδιο ἐξόντωσης ὅλου τοῦ ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ ἀπό 16 ἕως καί 60 ἐτῶν. Ἡ περιοχή ἐκτόπισης ἐκτείνεται ἀπό

τό Κάρνομπατ, τή Βάρνα καί τή Σιλίστρα τῆς Βουλγαρίας μέχρι τό Γκόστιβαρ καί τό Κίτσεβο τῶν Σκοπίων. Ἀπό τίς 21 Ἰουνίου 1917 οἱ βουλγαρικές ἀρχές ἀρχίζουν νά συγκεντρώνουν τούς Ἕλληνες κατὰ τετράδες στά προαύλια δημοσίων κτηρίων, τούς καταγράφουν καί τούς ὀδηγοῦν μέ τήν συνοδεία ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στά τρένα, ὅπου τούς στοιβάζουν μέσα σέ ἄθλια βαγόνια καί τούς μεταφέρουν στήν πόλη Σούμλα τῆς Β.Α. Βουλγαρίας.

Μέχρι τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1917 ἀπό τό “κέντρο διανομῆς καί διαλογῆς” πέρασαν περισσότεροι ἀπό 40.000 Ἕλληνες, ἐνῶ συνολικά ἐκτοπίστηκαν 70.000 Ἕλληνες, ἀπό τούς ὁποίους οἱ περισσότεροι βρῆκαν φρικτό θάνατο στά πρῶτα κάτεργα πού στήθηκαν στήν Εὐρώπη τόν 20ό αἰῶνα. Οἱ σύγχρονοι αὐτοί εἴλωτες χρησιμοποιήθηκαν κυρίως γιά τήν κατασκευή σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅπως ἡ περιβόητη σιδηροδρομική γραμμή Γκόστιβαρ-Κιτσέβου-Όχρίδος. Ἡ θνησιμότητα στίς τάξεις τῶν Ἑλλήνων στήν περιοχή αὐτή εἶχε ξεπεράσει τό 90%.

Σύμφωνα μέ τήν κατάθεση ἐπιζήσαντος ὁμήρου, σέ μιά διαδρομή 130 χιλιομέτρων ἐργάζονταν κάτω ἀπό ἀπάνθρωπες συνθῆκες 18.000 ὄμηροι. Ἀπό αὐτούς δέν ἐπέζησαν περισσότεροι ἀπό 1200 ἄτομα. Οἱ Βούλγαροι κράτησαν κατάλογο 58.000 ἐργασθέντων στήν γραμμή αὐτή, τήν ὁποία οἱ ὄμηροι ἀποκαλοῦσαν “γραμμή αἵματος”. Ἐπρόκειτο γιά τό πρῶτο συστηματικό σχέδιο μαζικῆς ἐξόντωσης ἀμάχων στήν Εὐρώπη τόν 20ό αἰῶνα, καί ὑπῆρξε προάγγελος τῶν ναζιστικῶν στρατοπέδων κατὰ τήν διάρκεια τοῦ Β΄ παγκοσμίου πολέμου.

Ἀπό τό Γκόστιβαρ καί τό Κίτσεβο ἐπέστρεψαν μόνο μερικά ἀνθρώπινα ράκη, πού πέθαναν μέσα στά ἐπόμενα χρόνια λόγω τῶν κακουχιῶν πού πέρασαν κατὰ τήν διάρκεια τῆς ὁμηρίας τους. Οἱ ἐπιζήσαντες ἄρχισαν νά ἐπιστρέφουν τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1918, μετά τήν συντριβή τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀπό τίς ἐλληνικές καί συμμαχικές δυνάμεις”.

Ἀπό τήν Μητρόπολή μου ἐνδεικτικά ἀναφέρω τήν εὐημεροῦσα μεγαλῶνυμη κοινότητα τῆς Χωριστῆς (Τσατάλτζα) μέ πληθυσμό πρό τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς 3.000. Ἀρχές τοῦ 1919 ἦταν 2.200. Πέθαναν στό χωριό 318, ἀπήχθησαν ὄμηροι στήν Βουλγαρία 404, ἐπέστρεψαν 183. Ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας ὁμήρων Χωριστῆς, Θεολόγος Σαμαρᾶς, διέσωσε τόν ἀνάπηρο ἀπό κρυοπαγήματα συγχωριανό του Χρήστο Κουπατσιάρη μεταφέροντάς τον στούς ὤμους ἀπό τό Κίτσεβο μέχρι τήν Σόφια. Ὅλα τά φοβερά μαρτύρια ἔγιναν μοιρολόγια:

“Κίτσοβο, φοβερό θεριό, χάρος μέ τό δρεπάνι,

κόβει ἀλύπητα κορμιά, διάκριση δέν κάνει”.

(Γιά τό Κίτσεβο βλέπε : Ἀθανασίου Ε. Καραθανάση, Ἐν Θεσσαλονίκη 1913-1951.

Τήν περίοδο αυτή απήχθησαν όμηροι όλοι σχεδόν οι ιερείς τής ανατολικής Μακεδονίας. Σέ λειτουργικό βιβλίο “Μέγα Ώρολόγιον” Έκδόσεως τοῦ 1899, προερχόμενο από Φιλιππούπολη, τό όποίο βρίσκεται στά χέρια μου από δωρεά, καταχωρήθηκε ιδιόγραφη ένθύμηση τοῦ από τήν ανατολική Ρωμυλία καταγομένου ιερέως Μιχαήλ Γρ. Κουκούση, έφημερίου τοῦ ιεροῦ ναοῦ άγίας Σοφίας Δράμας, πού έχει ως εξής: “2α Ίουνίου 1917 ήμέρα Πέμπτη έξωρίσθην παρά τάς Βουλγαρικές στρατιωτικές άρχάς εις παλαιάν Βουλγαρίαν έκ (...)λιαν καί τάνάπαλιν εις Σιβλίεβον. Παραμένναμεν εν σόμα 218 ιερείς, ιερομόναχοι, μοναχοί καί ιεροδιάκονοι Δράμας, Σερρών, Καβάλλας, Πραβίου, Ζυρνόβου ή Νευροκοπίου καί Δεμήρ Ήσάρ, 17 Ίουλίου ιδίου έτους φθάσαμεν εις Σιβλίεβον καί έφύγαμεν διά Μακεδονίαν 28 Σ/βρίου 1918 έτους, αδύνατον νά περιγράψω τάς ποιέσεις έκ Βουλγάρου φρουράρχου Λοχ. Πέτρου Γκομάνοβ ό όποίος 2 μηνών πρό τής άναχωρήσεως ήμῶν καταδικάσθη εις 5 έτη φυλάκιση έκ τούς συναδέλφους άπεβίωσαν ένδεκα, εις Δράμαν έφθασα τή 6 Χ 1918. Ίερεύς Μιχαήλ Γρ. Κουκούσης”.

Σήμερα στήν νεοελληνική κοινωνία άλλοι καί άλλου είδους ήρωες κυριαρχοῦν στό στερέωμα τής Ελλάδος. Σήμερα στίς πρωτεύουσες τῶν νομῶν τής Ανατολικής Μακεδονίας δέν υπάρχει οὔτε ένα μνημείο γι’ αὐτούς τούς ανθρώπους πού έγιναν σπονδή στά ιερά καί στά όσια τής Ελληνικής φυλής. Οὔτε ένα επίσημο μνημόσυνο δέν τελεί ή Ελληνική Πολιτεία γι’ αὐτούς. Κρίμα!

Πρός έπαινό τους, οι Σέρβοι στό διασυμμαχικό στρατιωτικό νεκροταφείο στήν Θεσσαλονίκη διατηροῦν τό Σερβικό τμήμα καί τό περικαλλές μνημείο πού άνήγειραν σέ άριστη κατάσταση, καί κατά εκατοντάδες τό έπισκέπτονται.

Τούναντίον έμείς στό Κίτσεβο καί στό Γκόστιβαρ δέν έχουμε τοποθετήσει οὔτε μία άπέριττη στήλη στήν μνήμη τῶν χιλιάδων έθνομαρτύρων.

Β’

Από πρωτοσέλιδο δημοσίευμα τής έγκρίτου έφημερίδος “ΕΣΤΙΑ” (φύλλο 41854, 11-1-2021) πληροφορούμεθα ότι στά Σκόπια τόν έρχόμενο Απρίλιο θά διενεργηθεϊ δημοψήφισμα μέ βασικό έρώτημα αὐτό τής έθνικότητας. Προφανής ό σκοπός. Ή κατοχύρωση τής μακεδονικής πλάνης. Άς δοῦμε όμως τά στοιχεΐα γιά τόν πληθυσμό πρίν από 124 χρόνια, ώστε νά μάς βοηθήσουν νά εξαγάγουμε ασφαλή κατά τό δυνατόν συμπεράσματα.

Από τά Σκόπια ό πρόξενος τής Ελλάδος Γ. Α. Γιαννόπουλος απέστειλε έκθεση στό Ύπουργείο τῶν Έξωτερικῶν μέ άριθ. πρωτ. 165/ 31 Ίουλίου 1896. Ακριβές αντίγραφο έστάλη πρός τόν πρεσβευτή τής Ελλάδος στήν Κωνσταντινούπολη

Νικόλαο Α. Μαυροκορδάτο. Από τήν έκθεση αυτή βγάζουμε πολύτιμα συμπεράσματα για τήν ἐθνογραφία τῶν Σκοπίων, ὅπου ἀπουσιάζει τό “Μακεδονικό” ἔθνος.

Σύμφωνα μέ τόν πρόξενο, κατά τό λήξαν σχολικό ἔτος 1895-1896 λειτούργησαν τά παρακάτω σχολεῖα, κατά ἐθνότητες.

Ἕλληνες: ἔχουν ἀρρεναγωγεῖο πέντε τάξεων πού λειτουργεῖ πρό πολλῶν ἐτῶν, καί φοιτοῦν 55 μαθητές. Ἔχει δύο δασκάλους γιά τήν ἑλληνική καί ἕναν γιά τήν τουρκική γλῶσσα.

Παρθεναγωγεῖο μέ 45 μαθήτριες καί μία δασκάλα.

Νηπιαγωγεῖο μέ 110 νήπια καί μία νηπιαγωγό. Ἀμφότερα συστήθηκαν τό 1876.

Γιά τήν συντήρηση τῶν σχολείων δαπανῶνται ἐτησίως 225 ὀθωμανικές λίρες, τίς ὁποῖες καταβάλλει ἡ Ἑλληνική κοινότητα, βοηθούμενη ἀπό τήν ἐπιτροπή ἐνισχύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί Παιδείας. Ὁ πρόξενος παρηκολούθησε τίς ἐξετάσεις, καί σημειώνει ὅτι: “Τό ἀποτέλεσμα τῶν γινομένων εἰς τάς εἰρημένους σχολάς δημοσίων ἐξετάσεων, εἰς ἃς παρέστην, ὑπῆρξε καθ’ ὅλα εὐχάριστον καί ἱκανοποιητικόν. Αἱ εὖστοχοι ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν καί τά ἐκτεθέντα ἔργα αὐτῶν ἔπεισαν πάντας ὅτι οὗτοι ἐπιμελῶς καί καρποφόρως ἠκροάσθησαν τά διδαχθέντα, οἱ δέ διδάξαντες μετά ζήλου καί ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐξεπλήρωσαν τό καθήκον των”.

Ὅθωμανοί: λειτουργοῦν πέντε συνολικά σχολές, τίς ἐξῆς: Ρουστιέ, Ἐδέπ, Ἀσκεριέ, Ἰδαδιέ καί μουαζίρ μεκτέπ. Ὅλα αὐτά τά σχολεῖα συστήθηκαν κατά τήν τελευταία δεκαετία, ἐκτός τοῦ Ρουστιέ πού προϋπῆρχε καί λειτουργοῦσε ὡς ἀνώτερο ἐκπαιδευτήριον. Ἡ προσχολική ἐκπαίδευση γίνεται ἀπό τούς ἱμάμηδες στά προαύλια τῶν τζαμιῶν.

Καί στά 5 σχολεῖα φοιτοῦν 650 μαθητές, διδάσκουν 33 δάσκαλοι, ὅλοι ὀθωμανοί. Ἡ συντήρηση τῶν σχολείων γίνεται ἀπό τήν Ὄθωμανική κυβέρνησι.

Βούλγαροι: λειτουργοῦν πέντε ἀρρεναγωγεῖα, στά ὁποῖα διδάσκουν 17 δάσκαλοι, καί φοιτοῦν 560 μαθητές, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 130 εἶναι οἰκότροφοι. Τέσσερα ἀπό τά σχολεῖα εἶναι προκαταρκτικά καί ἕνα γυμνάσιον. Τό παρθεναγωγεῖο ἔχει 190 μαθήτριες, ἀπό τίς ὁποῖες 45 εἶναι οἰκότροφοι. Ὑπηρετοῦν 6 δασκάλες. Λειτουργοῦν 4 νηπιαγωγεῖα μέ 340 νήπια καί 8 νηπιαγωγούς.

Τά ἔξοδα λειτουργίας τῶν σχολείων καλύπτονται ἀπό τήν Βουλγαρική κυβέρνησι καί τήν Βουλγαρική κοινότητα. Τά ἔσοδα τῆς κοινότητος προέρχονται ἀπό τούς

ναούς και τά αρχιερατικά δικαιώματα τοῦ Ἐξαρχικοῦ ἀρχιερέα πού μισθοδοτεῖται γενναῖα ἀπό τό Βουλγαρικό κράτος. Ἡ πνευματική κίνηση τῶν Βουλγάρων φαίνεται ζωηρότερη, καί τά σχολεῖα “διέπονται ὑπό ὀργανισμοῦ τακτικωτέρου τοῦ Ὄθωμανικοῦ καί Σερβικοῦ”.

Σέρβοι: λειτουργοῦν 2 σχολεῖα ἀρρένων, στά ὁποῖα διδάσκουν 6 δάσκαλοι, καί φοιτοῦν 120 μαθητές, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 90 εἶναι οἰκότροφοι. Ἀπό τά δύο σχολεῖα τό ἓνα εἶναι προκαταρκτικό καί τό ἄλλο ἡμιγυμνάσιο. Λειτουργοῦν 2 παρθεναγωγεῖα μέ 25 μαθήτριες οἰκοτρόφους καί 3 δασκάλες. Ἐνα νηπιαγωγεῖο μέ 30 νήπια καί μία νηπιαγωγό.

Τά σχολεῖα ιδρύθηκαν τό 1890 ἀπό τήν Σερβική κυβέρνηση, ἡ ὁποία ἐπιδόθηκε σέ “σπουδαῖον πνευματικόν ἀγῶνα κατά τῶν ἀντιζήλων της Βουλγάρων, καί ἀκολουθεῖ τήν πορείαν τούτων κατά τό πλεῖστον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ιδρύσεως οἰκοτροφείου καί τῆς περισυλλογῆς μαθητριῶν ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σκοπίων, φρονοῦσα ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου οἱ πρῶην ὁμόγλωσσοί της Βούλγαροι θά γίνωσι Σέρβοι”.

Ἰσραηλίτες: ἔχουν ἓνα σχολεῖο ἀρρένων μέ 80 μαθητές καί 3 δασκάλους. Ἡ συντήρηση τοῦ σχολείου βαρύνει τήν Ἰσραηλιτική κοινότητα. Σχολεῖο θηλέων δέν ὑπάρχει, διότι ἀνέκαθεν οἱ Ἰσραηλίτες στέλνουν τά θήλεα τέκνα των στά Ἑλληνικά σχολεῖα.

Καθολικοί: ἔχουν ἓνα γραμματοδιδασκαλεῖο μέ 15 μαθητές καί ἓναν δάσκαλο.

Στήν προξενική ἔκθεση καταγγέλλεται ὅτι ὁ Ἕλληνας ἀρχιερέας τῶν Σκοπίων Ἀμβρόσιος Σταυρινός (Ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως 6-3-1893, Πρεσπῶν –Λυχνιδῶν (Ἀχριδῶν) 30-10-1895, Σκοπίων Νοέμβριος(;) 1896, Πελαγονίας 19-10-1899, Νεοκαισαρείας 18-10-1903, Καισαρείας 25-4-1911, Δέρκων 24-10-1929, θάνατος 1931) εἶναι “ἀργυρώνητος” καί ὄργανο τῆς Σερβίας. Ἐργάζεται, πάντοτε κατά τόν πρόξενο, νά συγχωνεύσει στήν Σερβική Ἐθνότητα τήν Ἑλληνική, κάτι πού κατόρθωσε στήν ὑπαιθρο μέ τόν διορισμό ἱερέων καί δασκάλων. Στήν πόλη ὅμως τῶν Σκοπίων ἡ Ἑλληνική κοινότητα ἀνθίσταται “κατά τῶν ἐπιβούλων σχεδίων τοῦ σερβίζοντος ἱεράρχου, καί οὕτω διατηρεῖ ἀξιεπαίνως τάς Ἑλληνικάς σχολάς”.

Ἡ λεπτομερής προξενική ἔκθεση δέν ἀναφέρει καμμία “μακεδονική” ἐθνότητα, γλῶσσα ἢ σχολεῖο στήν περιοχή τῶν Σκοπίων.

Offre aux D. de la Société
Edouard

184

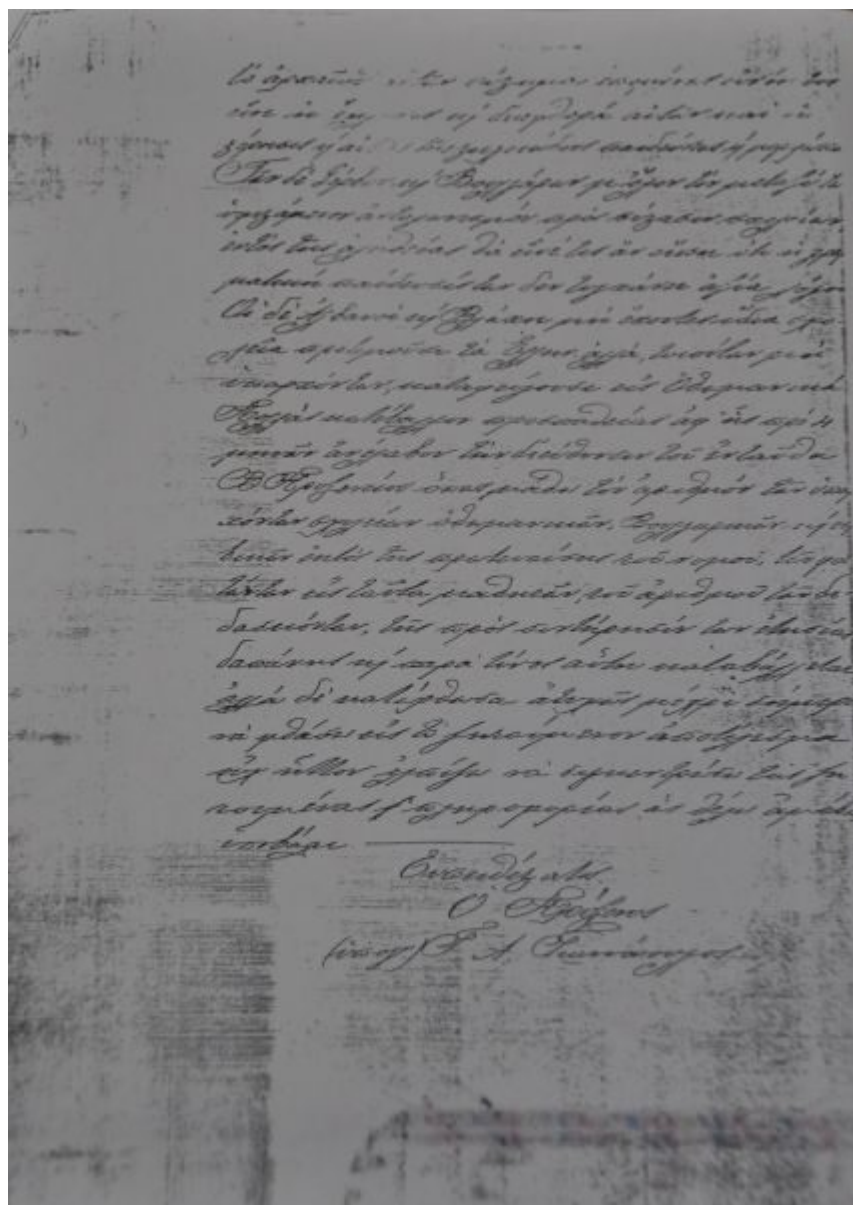
184

Théodore Rabat,

Handwritten signature and notes on the left margin.

Handwritten text in the center, possibly a letter or report, with a small rectangular stamp at the top.

Handwritten text at the bottom, including names and possibly a date.

Γ'

Αποθρασυνθέντες οί Σκοπιανοί λόγω υποστηρίξεως από τούς ισχυρούς τῆς γῆς, ἀφοῦ ἔλαβαν τήν ἀναγνώριση τοῦ ψευδωνύμου κράτους τους, θέλουν νά ἀναγνωρισθεῖ ἡ ψευδώνυμη Ἐκκλησία τους μέ τόν παραπλανητικό τίτλο Ἀρχιεπισκοπή Ἀχρίδος. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι οἱ σημερινές ἐπαρχίες τῆς φερόμενης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος εἶναι ξένες πρός τήν ἱστορία καί τό πνεῦμα τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἀρχιεπισκοπῆς. Καί βεβαίως καί πρός τήν Γεωγραφία, ἀφοῦ τό ἐλάχιστο τμήμα τῆς σημερινῆς περιλαμβάνει τήν ἔδρα τῆς παλιᾶς. Γι' αὐτό πολύ σωστά ὁ καθηγητής Ἰωάννης Ταρνανίδης σημειώνει: "Ἡ ἐπίκληση τῆς λαμπρῆς ἐκείνης καί ἔνδοξης ἀρχιεπισκοπῆς ἀπό τήν γειτονική μέν ἀλλά ξένη πνευματικά σημερινή μητρόπολη, ἀσφαλῶς δέν ἀποτελεῖ κανονικό λόγο οἰκειοποιήσεως τοῦ τίτλου της"[3]. Φυσικά θά χρησιμοποιοῦν τόν τίτλο Ἐκκλησία τῆς Βορείου "Μακεδονίας", καί ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Διότι τό

ἐκκλησιαστικό ἔθος προβλέπει αὐτοκέφαλη-ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία Ἰθνους ἢ ἀνεξάρτητου κράτους, ὄχι ὁμως ψευδωνύμου κράτους καί ἀνυπάρκτου Ἰθνους.

Βέβαια σκοπός τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δέν εἶναι νά ἀσχοληθεῖ διεξοδικῶς μέ τό ἐκκλησιαστικό ζήτημα τῶν Σκοπίων. Σκοπός μας εἶναι ἀπό τήν προξενική ἐκθεση πού δημοσιεύεται νά δείξουμε ὅτι κατά τόν 19ο καί 20ό αἰῶνα στίς στατιστικές δέν καταγράφεται ἴδια “Μακεδονική” Ἰθνότητα.

Ἐν κατακλείδι τό ἐκκλησιαστικό ζήτημα τῶν Σκοπίων, παρ’ ὅτι ἀφορᾷ μικρό πληθυσμιακά ποίμνιο, εἶναι ἀκανθῶδες καί δυσεπίλυτο, χρειάζεται ὑπομονή, ἀγάπη καί σεβασμό τῆς ἱστορίας γιά τήν ἱεροκανονική ἐπίλυσή του. Δέν ἐπιδέχεται ἀνεύθυνους καί περιστσιακοὺς χειρισμούς, ὅπως συνέβη μέ τό πολιτικό σκέλος. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι κινοῦν γῆ καί οὐρανό γιά τήν ἐπίλυσή του. Γίνονται διεργασίες πού δέν προβάλλονται ἢ δέν δημοσιοποιοῦνται, γιά νά μήν ὑπάρξουν ἀντιδράσεις. Σύσσωμη ἡ πολιτική ἡγεσία, πρόεδρος, πρωθυπουργός, πρόεδρος κοινοβουλίου, ἐπισκέφθηκαν τόν “Ἀρχιεπίσκοπο” κ. Στέφανο, τοῦ εὐχήθηκαν γιά τήν ὀνομαστική του ἑορτή ἐξαίροντας τήν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας στό ἐθνικό ζήτημα [4].

Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καλεῖται νά διαδραματίσει καθηκόντως σύμφωνα μέ τά ἱεροκανονικά προνόμιά του, κύριο ρόλο στό ζήτημα. Ἐχοντας ὡς ἱερά παρακαταθήκη τούς ἱερούς κανόνες, τήν ἱερά παράδοση καί τόν Ὅρο τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τοῦ 1872, πού συνῆλθε στό πάνσεπτο Πατριαρχικό ναό τοῦ Ἀγίου Γεωργίου στό Φανάρι, ἔχει ὑποχρέωση νά διευθετήσῃ καί νά τακτοποιήσῃ τούς χριστιανούς τῆς περιοχῆς αὐτῆς τῶν Βαλκανίων, οἱ ὁποῖοι θά πρέπει νά καταδικάσουν “τάς φυλετικές διακρίσεις καί τάς ἐθνικάς ἔρεις καί ζήλους καί διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καί τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων Πατέρων ἡμῶν...” (Ὅρος τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου 1872).

Ἐφ’ ὅσον οἱ γείτονές μας -ἢ μᾶλλον ὅσοι ἐξ αὐτῶν- αἰσθάνονται μακεδόνες, θά πρέπει νά διαβάσουν μέ προσοχή τήν ἐπιστημονική μελέτη τοῦ Ἀρχιμ. Εἰρηναίου Δεληδήμου “Μακεδονία- Σερμησιάνοι”, ὅπου θά διαπιστώσουν τήν συγγένεια πού ἔχουν μέ τήν Ἑλληνική φυλή, ἀφοῦ ἰδιαίτερη μακεδονική ἐθνότητα ἀποκομμένη ἀπό τόν κορμό τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ ἱστορία δέν μαρτυρεῖ.

Ἡ Ἐκκλησιαστική λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δέν πρέπει σέ καμμία περίπτωση νά στηριχθεῖ στό ψεῦδος αὐτῆς τῆς ἱστορίας, γιατί θά κληθεῖ νά ἀντιμετωπίσῃ τήν ἐκδίκησή της. “Ἐκκλησίες” τύπου ἀγύρτου παπᾶ-Εὐθύμ δέν εὐδοκιμοῦν μέσα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὅψέποτε ἱεροσυνοδικῶς ἐπιληφθεῖ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο -ὁ Ἄρειος Πάγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας- τῆς θεραπείας τοῦ πολυκρότου αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, δέν πρέπει νά ἀγνοηθεῖ ἡ ἱεραρχία

τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ τμήματος αὐτοῦ, ἡ ὁποία λύσις, φρονῶ ὅτι θά δημιουργήσῃ μείζονα προβλήματα στήν Ἐκκλησία.

[1] Μιχαήλ Χρυσανθόπουλος, Μακεδονικός Ἀγών. Ἐκδόσεις ΑΡΧΥΤΑΣ, Ἀθήνα 2018, σ. 26. Πλείονα εἰς τήν ἔγκριτον ἔκδοσιν : Ἀντωνίου Μ. Κολτσίδα, Ἱστορία τοῦ Μοναστηρίου τῆς Πελαγονίας καί τῶν περιχώρων του. Ἐκδ. οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 2003 σελ. 911-913

[2] Μητροπολίτου Πελαγονίας Χρυστοστόμου. Τό περιμάχητον Ἑλληνικόν προπύργιον. Ὑπόμνημα εἰς τό Σεπτόν Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, 20 Νοεμβρίου 1920. Ἄπαντα πρ. Φλωρίνης Χρυσοστόμου, τόμος Α΄, Ἱερά Μονή Ἀγ. Νικοδήμου Γορτυνίας, 1997.

[3] Μιχαήλ Σωτ. Χρυσανθόπουλος , ΑΧΡΙΔΑ, ἐκδόσεις Ἑρωδιός, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 119-120, καί βεβαίως τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Ταρνανίδη, Ἱστορία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, Ἐκδοτικός οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη 1998.

[4] Ἱστολόγιο “Ρομφαία” 11-1-2021.

Ο ακριβής τίτλος του θέματος: «Η Εκπαιδευτική Κίνησις στα Σκόπια κατά το σχολικό ἔτος 1895-1896 και το ψευδώνυμο “Μακεδονικό” Ἔθνος σύμφωνα με επίσημες προξενικές εκθέσεις»